

SANATSIZ KALAN
BİR MİLLETİN HAYAT
DAMARLARINDAN BİRİ
KOPMUŞ DEMEKTİR
M. Kemal Atatürk

ÇİZGİ

HAK BELLEDİĞİN
BİR YOLA YALNIZ
GİDECEKSİN
Tevfik Fikret

Fikir ve Sanat Dergisi

Sayı - 2

15 ŞUBAT 1953

15 KURUŞ

Yine Köyden Yana

Bu toprakların en büyük derdi köy dâvasıdır. Orhan Hançerlioğlu'nun Varlık'taki yazısını okuyunca dertlerim depreşti, kara kara düşündüm. Bu işin neresinden başlamalı? Hançerlioğlu'nun dediği gibi işe şehirlerden mi başlasak? Bu düşünüş bir bakıma doğru geldi bana... Biz şehirliler yüzyıllar boyunca köyü, köylüyü sapana koymuş, yabana atmışız. Milli dediğimiz romanları masa başında yazmışız, "Bak bizim köy şu yemyeşil koruluğun gölgesince ne güzel..." yahut :

" Sen ne güzel bulursun gezen Anadoluyu
Dertlerden kurtulursun gezen Anadoluyu..

diyerekten Parkotel'de şürler düzmüşüz. Mahmut Makal da Bizim köy'ü yazınca küplere binmişiz. Doğru olan, gerçek olan şudur ki: görünen köy kılavuz istemiyor; Kırk bin köy içinde yüzü gülen kırk köy var mı? İşe şehirden başlamak doğrudur, doğru söylüyor Hançerlioğlu... Önce şehirlide köy sevgisi uyandırmak, şehirlie köyü tanıtmak gerek. Fakat köyü tanımak için de bir köy olması gerek. Beş yıl öğretmenlik yaptığım, karış karış tanıdığım topraklar arasında köye benzer bir yer görmedim. Mağaralar arasında bir ağa evi; önünde bir jeep arabası, hattâ buz dolabı olan bile var... Yani bir köy ve bir ağa evi. Öteki taraf sen sağ ben selâmet! Marşal yardımı ile köye giren makina çok defa köye değil, ağanın tarlasına girmiştir. Eskiden sulak ve kaba toprakları süren köylü şimdi kırk yıldır uğraştığı tarlasını ağanın traktörüne bırakmıştır. Kendi, makinanın ulaşamadığı, taşlı yokuş, kırıç yerlere çıkmıştır. Eskiden ne kazanırdı ki şimdi kazansın. Biraz daha dişli olanlar bellerinde çiftler Legant tabancalar ağanın peşi sıra bir çeşit özel "cenderme" olmuşlar. Doğuda köyün ve köylünün görünüşü, ne yaparsın ki böyledir.

Köyden yana başka düşüncelerim var; onları da yazı vereceğim. Bu iş Anayasadan da, emirlerleri tasarısından da önemlidir.

ÇİZGİ

Kelekle Tepkili Uçak Arasında

Cavit Orhan TÜTENGİL

Kelek'le tepkili uçak arasında binlerce yıl yatar. Gürültüsünü yadırgamaktan henüz kurtulamadığımız tepkilinin pilotu Dicle üzerinde odun taşıyan kelekleri seyrederken 1953 yılından ilkçağ öncesine baktığını belki de düşünmüyordur. Asfalt yollarda son model Fordlar kağıtlarla karşılaşır. Kafamızın bir köşesinde atom bombası ile nazar muskası, birbirlerini yadırgamadan yan yana durmaktadırlar ,

Uçurumlar arasında yaşıyoruz. Ortçağ hayatına girmemiş köylerimiz, eski-yeni diye iki ayrı hayatı mahallelerinde kucaklayan kasaba ve şehirlerimiz, kafası bugün 'de, gönlü yarın'da ikiye bölünmüş aydınlarımız var. Bir yanda isli petrol lambasında odasını aydınlatanlarımız, öte yanda sabah kahvaltısının ekmeğini elektrik yardımıyla kızartanlarımız. Gramofona arzu ile bakanların

Sonu 4. Sayfada

KÜLÂHIMA DİLEKÇE

Dileğimdir,

KÜLÂHIMIN YÜKSEK KATINA

Diyarbakır'a geleli 45 gün oldu, hâlâ başımı sokacak bir ev bulamadım. Otellerde sürünüyorum. Birisinin evine sığıntı olarak girelim dedik; altmış lira istediler. Bendeniz, cariye, dört de köleniz, valide hanım... hangi odaya sığırsınız bilmem? Bizi, haftaya kalmaz, sokağa atarlar. Kapı kilitlenmiş bir eve de, bir yıllık peşin, ayda yüz lira istediler.

Bendeniz veznedarım. (168) lira aylığım var. (100) lira eve (45) lira yalnız kuru ekmeğe... geri kalan (23) lirayı peynir mi alsam, zeytin mi alsam yoksa tentürdiyot alıp maale içişek mi?

Elimden hergün binlerce lira geçiyor. Paracıklar bana yan yan bakıyorlar. Yoksa tentürdiyot içmekten vazgeçsem de Paralara "Kalk gidelim" mi desem? Siz ne dersiniz?

Dilekçemin hasıraltı edilmesi ricasiyle gerekenlere havalesini saygıyla arz ederim.

Parkotelpalas otelinde 189 Numarada
Durmuş Çilelioğlu

CAHİT SITKI'NIN
YENİ KİTABI

Cahit Sitki'nin (Düşten Güzel) kitabını almadınızsa bir tane edinin. Otuz Beş Yaş la beraber rafınızı süslesin odanıza ışık girsin, yaşamak girsin. Cahide çatmak, onu yermek için bahane arıyorum; yok... Ne dersin şair adam, Yedi Meş'ale'nin en şavkısı..

Düşten Güzel'de büyük bir yenilik yok. Olgun şair! Belki var da biz farkında değiliz. Dünya evine girdikten sonra daha çok durduğuşu, tepreğe daha sağlam bastığı besbelli... Birkaç şi'rindeki değişiklik de yenilik sayılmaz.

Cahit insan oğlundan haber vermesini iyi biliyor. Gündelik sıkıntılarımız arasından hiçten saadetler çıkarmasını Cahit kadar becerebilen şair azdır bizde. Bu hiçten saadetler beni daha çok sarıyor. Akbankın bin altını yerine tanyerinin zğardığını görmekle bahtiyar olmayı ben Cahit'ten öğrendim.

Otuz Beş Yaş için söylediklerimi söylemiş olacağım yine.. Cahit'te en başat düşünce hâlâ ölüm korkusu. Bu, ölümden kaçış korkaklık değil yaşamığı sevmektir. İkinci tem insan oğluna sonsuz bir bağlanıştır. (Utanc) ve (Memleket) de Cahit yeni bir define bulmuşa benziyor, sarı öküç mühim mesele doğrusu. Destan, epik şiirleri yenilik sayılır (Yürek) pek güzel, (Karanlıkta define) müthiş, (Bayram Yemeği), (Sabah Duası) nefis, (Bir Güzete) şi'rini geç bir kalem, o, ne biçim şey... (Sağ El) çok hoş.. Elin dert görmesin hemşerim.

Sedat GÜNAY

Vazife ve Çalışma

Mazhar BAYAR

Vazife hakkında izaha geçmeden evvel çalışmanın ne olduğunu görelim, zira vazife ve çalışma birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır.

Çalışmak hayatta karşılaştığımız güçlüklerle mücadele etmek veya gayemize ulaşmak ve faydalı olabilmek için güttüğümüz yoldur.

Çalışmak ki her zaman duyup yapıyoruz daha bir çok mánalarda kullanılsa da yine hepsi aynı kafiye çıkar. Meselâ dersine çalış, vazifeni yapmaya çalış, memleketine faydalı olmaya çalış, terbiyeli olmaya çalış, ayrıca takımını galip duruma koymağa çalış, kafanı işietmeğe çalış, çalış, çalış v. s. gibi: İşte bu misallerde görüldüğü gibi çeşitli yönlerde hayatta karşıya çıkıyor. O halde çalışmanın hayatımızda önemi çok büyüktür. Bunu daha iyi anlatmak için İnönü'nün şu sözünü hatırlatmak isteriz "Bizim zeki değil çalışkan kimselere ihtiyacımız vardır,"

Fakat etraflıca düşünülecek olursak isterse kendimiz tarafından bütün bu işler sadece vazife etrafında toplanmaktadır. şöyleki: vazife bir atomun çekirdeği ise bu muhtelif yönlerdeki çalışma şekilleri de bu çekirdeğin etrafında elektronlardır. Zaten vazife denilen bir şey olmasa çalışma da olmazdı. çünkü her çalışma ister başkaları tarafından vazifelendirildiğiniz taktirde meydana gelmektedir, yani her çalışma muhakkak bir vazife verildiği taktirde o vazifeyi bitirmek yapmak gayesi ile yapılır.

Her iki halde de vazife ve çalışma birbirlerinin tamamlayıcısıdır.

Hayatta muvaffak olmak için daima çalışmamız ve va-

zifemize sadık kalmamız lâzımdır. Bunun da izah etmek için P. Bismark'ın şu sözünü söyleyelim: Gençliğe üç öğüdüm var: Çalış, çalış, çalış.

ANNEME MEKTUP

Ne zmandır, bir haber çıkmadı senden yanı Hastamısın yoksa sen, canımda ruhum annem. Sensiz geçen bu günler şarapla elem bana Sensiz yaşamak çok zor şimdi anladım annem.

Her resmine baktıkca için için ağlarım Eller bayram ederken ben yüreğim dağlarım Dizinde uyuduğum o çocukluk çağlarım, Geldi geçti bir ömür doymadan sana annem.

Kimsede bulamadım o tatlı cemâlini Avutmaz oldu kimse gönlümün melâlini Senden başka kimse yok anlıyan şu halimi Şimdi çok derbederim bu gurbet elde annem.

Kimbilir belki artık dönezemse sılaya Sakın ağlamıyasın gözlerin dola dola Günlerce baka kalma karşı değdaki yola Toz pembe ufuklarda arama beni anne.

Tahsin İNCE

İKİ SORUNUN CEVABI

— Niye diktatör diye çağrılmaktan hoşlanmıyorsunuz?
— Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar. Evet, bu doğrudur. Benim arzu edip yapamayacağım hiç bir şey yoktur. Çünkü ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine râmedendir. Ben kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim.

— Mes'ut musunuz?
— Evet, çünkü muvaffak oldum.

1935

M. Kemal ATATÜRK

HİKAYE :

Ufuk Hasreti

Diyarbakıra gelirken dört bir yanının surlarla çevrili olduğunu söylemişlerdi de inanmamıştım. Koskoca bir şehrin dört bir yanı çepe çevre kalın duvarlarla nasıl örtülür, buna insan emeği ve malzeme nasıl bulunur?

Gerçek bu zamanın yıkıcı karşı koymalarına göğüs germiş olan kalın taş duvarlar, üzerlerindeki enfes yazı ve kabartmalarla mağrur, ayaklarının altındaki süprüntü, hayvan leşi insan pisliklerinden utanç duymuş olarak ayakta. Kumarcılar, esrar çekenler onun kovuklarından, kuytuluklarından yetesiye faydalanıyolar. İnşaata taş taşıyanlar da, çöplüklerde tavuk kanadı arayanlar misali, nasiplemini çıkarıyor olmalılar.

Kurşuni bulutlar gökyüzünü kaplayınca şehri ağır bir hava sarar. Dar sokaklarda biri birine yaslanmış evler, içinde neler olup bittiği bilinmeyen birer sır kutusu olmuşlardır. Yağmur da çiseleme başlamışsa yollar telaşlı yürüyüşlerle dolar. Kasketli sigara tiryakilerinden anlarsınız ki okulların tatil ettikleri saattir.

Koskoca şehirde kendinizi yapayalnız bulursunuz. Evinize kapansanız ne olacak? Böyle saatlerde kitaplar konuşmaz olur. Radyonun taşıdığı sadece pazazitler, gü-rültüler, can sıkıntısıdır. Karşı duvardaki bir deniz tab-

losu yahut tebessüm eden Jokonda" biz birer yalnız o kadar,, diye göz kırptırırılar. Güney şehirlerinin turuncu çiçeği kokan havaşı, masmavi gökyüzü hâtıraları uyandırılmaktan hoşlanmayan tembel hayvanlara dönmüşlerdir. Sobanın kenarına kıvrılmış kedi gibi. Boşuna aranmayın. Tek kurtuluş yolu boz renkli damın ancak küçük bir parçasını açıkta bıraktığı gökyüzüdür. Kirlili ve yırtık bir mendil gibi gökyüzü. Sıkıntınızı onda gidermeğe bakın. Hürriyete giden tek yol bu yırtık mendilden geçer.

Şehir cendereleşmiştir. Sanırsınız ki şimdi herkes aynı sıkıntıyı yaşamaktadır. Kendinizi sokağa dar atarsınız. Sigaranızın dumanını savurarak hedefsiz yürüyüşlere koyulursunuz. Dükkânlarında efendi efendi oturanların rahatlığı hoşunuza gider. İmrenirsiniz. Caddelerde bir ileri bir geri doluşırken köşedeki kahveden her zaman yükselen şarkı hayatın devamından sizi şüpheye düşürür. Sık rasladığınız çehrelerden anlarsınız ki başını alıp sokaklara çıkan, kalabalıklara karışan yalnız siz değilsiniz.

Bu niçin böyledir? Kaç tanıdığımın aynı sıkıntının

hikâyesini dinledim. Belki bu satırları okuyan sizin de bana hak veren günleriniz, Saatleriniz olmuştur.

Şehre uyamamak, onu sevememek mi? Zannetmem. Bnrada doğup büyüyenler de aynı sıkıntıdan sözediyorlar. Belki de sıkıntının başı aynı hayatı biteviye yaşamak. Adeta hayatımız bir yüzey, sınırları önceden çizili bir daire içinde geçiyor.

Surlar bu dairenin kenar çizgileridir. Düşüncemi hapseden, ileri atılışlardan onu ahkoyan, kapalı bir dünyaya bizi çiviliyen engeller. Herşeyimiz surların tehdidi altında. Düşüncemiz, hayalgücümüz, yürüyüşlerimiz, sesimiz ve neşemiz.

Mardin kapısından dışarı çıkın. Ayaklarınız altında ufala ufala Dicleye kadar uzanan tepenin üstünde insan olmanın gururunu duyun. Vâdi sebzelikleri, meyve bahçeleri, Silvan köprüsü, kıvrıntılı yolları ile ayağınızın altında bir hal gibi uzansın. Şehirde yırtık mendil olan gökyüzü sonsuz çarşaf halini alınca ufuklardan ufuklara uzanan, koşuşan bulutlar size sıkıntılarınızın ilâcını söyleyecek.

C. O. TÛTENGLİ

YALNIZLIK

Dolaştım bütün gün yapayalnız
Bir türküye hasret dudaklarım
Sen gibi koca âlem vefasız
Uuuttu beni dost sandıklarım

Çiçekler bile terketmiş dalını
Eskisi gibi esmiyor rüzgâr
Anlatır hep aynı masahını
Tabiat ezelden ebede kadar

H A Y A T

Soluyor yaprakları bir bir
Sıska ağaçların dallarda.
Tâ senelerce yol gâdir;
Duymuşsun belki masallarda

Sende yürürsün öylesine;
Bazan niçeli bazan üzgün
Değişmez ahengi dünyanın,
Avare geçer hep bütün gün

Gelir nihayet yolun sonu
"Çabuk geçti yolculuk,, dersin
Böyledir hepsi enikonu;
Yol biter sonra öğrenirsin

İhsan BİÇİCİ

QIZGI okuyucularından ve dostlarından gördüğü ilgiye teşekkür eder.

Gelecek sayımızda :
"TELGRAFHANE VAK'ASI"
adiyle meşhur olan olayla ilgili tarihi telgraflardan birini Türkiye'de ilk defa olmak üzere yayınlıyacağız.

QIZGI'ye abone olunuz,

abone bulunuz.

Ümit Hikâyeleri :

Başlarken

Yüksel TUYANI

Hayatın birçok anlarında kendi kendime: Niçin yaşıyorum? diye sordum. Şimdi de sizlere soruyorum: Niçin yaşıyorsunuz? Bizi bu hayata bağlayan kuvvet nedir? Hayatta başarısızlığa uğradığımız zaman, ilerideki ufuklara neden bakıyorsunuz? Orada ne var?... İşte cevap veriyorsunuz: Ümit yıldızı var. Ümit..

Ne tatlı bir ses... Herkes onu, çoğu zaman bir sevgilinin ismi gibi dudaklarından düşürmez Sanki, bizi miktatsız kuvvetiyle; kendisine şefkatle çeken bir kurtarıcıdır... Hayat dediğimiz zaman onun yanında ümidi hatırlamamak olur mu? Bizler, hep o hayati ümitlerle doldurmadık mı? Büyük, küçük hepimiz ona inanmadık mı? O kalplerde bir manevi kuvvet değil mi? Fakir olduğumuz zaman birgün zengin olacağımızı, yaramaz çocuğumuzun yarın uslanacağını sevgilimizin bugünkü çapkınlığı yerine yarın fazilet geçeceğine inanmadık mı?

İnanmıyorsanız hayati karanlık görüyorsunuzdur. Fakat şunu unutmayınız ki; 20. yüzyılı yaratan ümidin aydınlıklarıyla dolu bir devirde yaşıyorsunuz. Bildiğiniz gibi etrafınız kapkara değil, bilakis aydınlıktır. Sanki, çoğu zaman gözlerinizi, ümit bulutlarına bakarken görmedim mi? O sevgiliye bakarken gözleriniz dopdolu olup taşmadı mı? yalanlamayınız..

Ümit, insanların yaşama gıdasıdır. O gıdayı alamayan insanın hayat hakkı yoktur. Eğer bu ümitsizlik bir topluluğa aitse; orada huzursuzluk ve disiplinsizlik bulunur. O cemiyetin bireyleri birbirini düşman zanneder. Bu halin nereye gideceğini sizlere bırakıyorum...

Şunu, burada hatırlamak isterim ki; bir milletin yükselmesi, o milletin gelecek için besliyecekleri ümit anlayışının gelişmesine bağlıdır. Bize, bunu ifade etmiş olan Ziya Gökalp'i şöyle ancağız:

"Bu memleket bilhassa ümitle kurtulacaktır. Türklerin en büyük kuvvet menbaları ruhlarındaki ümittir.

O halde filozoflarımızın vazifesi bu ruhi hâleti idame için, Türklere bir ümit felsefesi yaratmaktır. Âtımelerin vazifesi bu millete bir ümit kanunu keşfetmektir. Şairlerin vazifesi bu millete bir ümit edebiyatı vücuda getirmektir. Bestekârların vazifesi bir ümit şarkısı ibda etmektir. (Türk klâsiklerinden Ziya Gökalp. sayfa 114)

İşte gördüğümüz gibi hergün değişen dünya anlayışı, bunu bize lüzumlu kılmıştır. Ümitten bahsederken hiç Ziya Gökalp'i hatırlamak olur mu? İşte "Ümit Hikâyeleri,, sizlere ilin sosyal hareketlerini realist bir tablo halinde önünüze sercektir.

DERGİLERİN KİTAP YAYINLARI

Varlık dergisinden sonra Yeditepe ve Yenilik dergileri de yayınlamakta oldukları kitaplarla sanatı yaymak bakımından büyük bir hizmet görüyorlar .

İlerde, bu dergilerimizin yayınladıkları kitaplarla edebiyatımıza yapmış oldukları hizmet herhalde belirtilecektir. Varlık dergisinin Türk klâsikleri adını taşıyan yeni serisi, Yeditepenin cidden güzel baskılı ve resimli kitapları, Yenilik dergisinin sade görünümlü ak-pak kitapları her aydına sağlık verilecek değerde eserlerdir.

Arkadaşlarımıza başarılar dileriz.

Sahibi ve Neşriyat müdürü : Neval GÜRMERİÇ
Basıldığı yer : ŞARK POSTASI BASİMEVİ
Haberleşme adresi : ÇİZGİ DERGİSİ-POSTA KUTUSU : 36
DİYARBAKIR

Her ayın başında ve ortasında yayınlanır.
Yıllık abonesi 240, Altı aylığı 120 kurustur.

KELEKLE TEPKİLİ UÇAK ARASINDA

Birinci Sayfadan Devam

kapı komşuları radyodan bıkarak televizyon özlemi içindedirler. Anamızın eli çamaşır yıkamaktan keçeleşirken ahbaplarımızdan biri çamaşır makinasının methiyelerini yapmaktadır.

Hayatımızın her yönünden binlerce misal. Kimimiz bugünün özentisi, kimimiz dünün methiyesi, kimimiz de yaşadığımız hızlı hayat değişmelerinin şaşkınlığı içindeyiz. Hayat, yeni buluşları, kolaylıkları, rahatlığı ile bizi yeniye çağırıyor. Teknik alanda düne bağlı kalmak, direnmek boşuna bir zahmet olur. Zaman nasıl olsa hükmünü icra edecek. Ediyor da. İleri teknik, verimli çalışma için bizden ileri bir zihniyet de ister. Bizi kendisine uydurmağa zorlar. Otomobilin önünde kağından kaçır gibi kaçanın vay haline. Lâstik tekerlekler ayağımızın üzerindedir. Hızımızı artırmak gerek. Tabii, yaşamak isteğinde isek.

Toplumumuzun bugünkü görünüşünü geçici bir yaşama devresi saymak yanlış olmaz. Ekonomik gücümüzle beraber görünüşümüz de değişecek, her yanımızla yaşadığımız çağın içinde yer almağa koyulacağız. Ünlü bir söyleyişle, çağdaş medeniyetler seviyesine erişeceğiz. Milletimizi bekleyen yarın, karşı koymalara rağmen bu yarındır. Ancak gecikilebilir. O kadar . . .

Cavit Orhan TÜTENGLİ